सन २०२२-२३ मध्ये कृषि उन्नती योजना - राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियानांतर्गत वाणिज्यिक पिकांच्या (कापूस, ऊस) वार्षिक कृती आराखडयास प्रशासकीय मान्यता प्रदान करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : राअसुअ-२०२२/प्र.क्र.४९/४ अे
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय विस्तार, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक : १३ मे, २०२२

संदर्भ:-

१. कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्र.संकीर्ण-२०१७/प्र.क्र.३१/१७-अे, दि.१९/०४/२०१७
२. कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्र. संकीर्ण-०९१९/प्र.क्र.२२१/१४-अे, दि.०४/११/२०२०
३. वित्त मंत्रालय, भारत सरकार यांचे ज्ञापन क्र.F.NO.१(१३)/PFMS/FCD/२०२०, Dt: २३/०३/२०२१
४. कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्र. साविव्य-२०२१/प्र.क्र. ४२/२-अे, दि.०२/०८/२०२१
५. केंद्र शासनाचे पत्र File No.2022/1-2 –NFSM, Dated: 2022/04/08
६. कृषी आयुक्तालयाचे पत्र क्र.COA/Extn३/SCANE/AAP२२-२३/१५११८/२१, DT.२०/०४/२०२२
७. कृषी आयुक्तालयाचे पत्र क्र.COA/NFSM-CC/Cotton/AAP२२-२३/१५२०३/२२, DT.२०/०४/२०२२
८. केंद्र शासनाचे पत्र No. २-९/२०२०-CU-IV,दि.०९/०५/२०२२
९. कृषी आयुक्तालयाचे पत्र क्र.कृआ/विप्र-३/राअसुअकापूस/योजना/१७६१६/२२, दि.१२/०५/२०२२

प्रस्तावना :-

कृषि आयुक्तालयाने संदर्भांकित ६ व ७ येथील पत्रान्वये सन २०२२-२३ करिता राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियानांतर्गत वाणिज्यिक पिकांकरिता (कापूस, ऊस) राज्य शासनास मंजूर झालेल्या नियतव्याच्या (Allocation) मर्यादेत एकूण ₹७०८.१० लाख रकमेचा पिक निहाय वार्षिक कृती आराखडा केंद्र शासनाच्या मंजूरीस्तव सादर केला होता. केंद्र शासनाने संदर्भांकित दि.०९ मे, २०२२ रोजीच्या पत्रान्वये या अभियानाकरिता एकूण ₹७०८.१० लाख (रुपये सात कोटी आठ लाख दहा हजार फक्त) रकमेच्या वार्षिक कृती आराखडयास मंजूरी प्रदान केलेली आहे. त्यानुषंगाने आयुक्तालयाने दि.१२ मे, २०२२ च्या पत्रान्वये सादर केलेल्या अन्न सुरक्षा अभियानांतर्गत वाणिज्यिक पिकांकरिता (कापूस, ऊस) वार्षिक कृती आराखडयास सन २०२२-२३ करिता प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्याबाबत शासन पुढीलप्रमाणे निर्णय घेत आहे -

शासन निर्णय :

१. सन २०२२-२३ करिता कृषि उन्नती योजनेंतर्गत - राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान - वाणिज्यिक पिके या अभियानाच्या एकूण ₹७०८.१० लाख (रुपये सात कोटी आठ लाख दहा हजार फक्त)रकमेच्या वार्षिक कृती आराखडयास प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.
२. सदर वार्षिक कृती आराखडयामधील पिकनिहाय तसेच घटक / उपघटक निहाय मंजूर आर्थिक व भौतिक लक्ष्यांकांचे विवरण सोबतच्या **परिशिष्ट १ व २** मध्ये नमूद केले आहे. सदर अभियानाची केंद्र व राज्याच्या ६०:४० आर्थिक सहभागाच्या प्रमाणात अंमलबजावणी करण्यात यावी, त्यानुषंगाने अभियानांतर्गत केंद्र व राज्य शासनाच्या पिकनिहाय आर्थिक सहभागाचा तपशील पुढीलप्रमाणे आहे -

(रु.लाख)

अ. क्र.	राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान-वाणिज्यिक पिके	केंद्र हिस्सा(६०%)	राज्य हिस्सा (४०%)	एकूण
१	कापूस	२६३.१०	१७५.४०	४३८.५०
२	ऊस	१६१.७६	१०७.८४	२६९.६०
	एकूण	**४२४.८६**	**२८३.२४**	**७०८.१०**

३. सदर अभियानाच्या अंमलबजावणीकरिता केंद्र व राज्य हिश्श्याचा निधी ६०:४० प्रमाणात वेळोवेळी अर्थसंकल्पीय वितरण प्रणालीद्वारे आयुक्त (कृषि) यांना उपलब्ध करुन देण्यात येईल.सदर निधी केंद्र व राज्य हिश्श्याच्या पुढील लेखाशिर्षाखाली सन २०२२-२३ करिता करण्यात आलेल्या अर्थसंकल्पीय तदतूदीतून खर्ची टाकण्यात यावा-

केंद्र/राज्य हिस्सा	सर्वसाधारण प्रवर्ग	
	कापूस	**ऊस**
केंद्र हिस्सा	मागणी क्रमांक डी-३ २४०१- पीक संवर्धन १०८, वाणिज्यीक पिके (०१) (०२) राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान- कापूस (केंद्र हिस्सा ६०%) (केंद्र पुरस्कृत योजना) (२४०१ २५४२) (योजनांतर्गत) (दत्तमत) ३३, अर्थसहाय्य	मागणी क्रमांक डी-३ २४०१- पीक संवर्धन १०८, वाणिज्यीक पिके (०२) (०८)राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान- ऊस (केंद्र हिस्सा ६०%) (केंद्र पुरस्कृत योजना) (२४०१ ४०५१) (योजनांतर्गत) (दत्तमत) ३३, अर्थसहाय्य
राज्य हिस्सा	मागणी क्रमांक डी-३ २४०१- पीक संवर्धन १०८, वाणिज्यीक पिके (०१) (१६) राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान- कापूस (राज्य हिस्सा ४०%) (केंद्र पुरस्कृत योजना) (२४०१ A२५२) (योजनांतर्गत) (दत्तमत) ३३, अर्थसहाय्य	मागणी क्रमांक डी-३ २४०१- पीक संवर्धन १०८, वाणिज्यीक पिके (०२) (११) राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान- ऊस (राज्य हिस्सा ४०%) (केंद्र पुरस्कृत योजना) (२४०१ A२४३) (योजनांतर्गत) (दत्तमत) ३३, अर्थसहाय्य

केंद्र/राज्य हिस्सा	लेखशिर्ष अनुसूचित जाती प्रवर्ग	
	कापूस	**ऊस**
केंद्र हिस्सा	मागणी क्रमांक एन-३ २४०१ पीक संवर्धन (१०८) वाणीज्यिक पिके (००) (७८९) अनुसूचित जाती उपयोजना, (०१) (०७) कृषि उन्नती योजना- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान कापुस, केंद्र पुरस्कृत योजना (केंद्र हिस्सा ६० टक्के) (२४०१ बी १४१) (योजनांतर्गत) (दत्तमत) ३३, अर्थसहाय्य	मागणी क्रमांक एन-३ २४०१ पीक संवर्धन (१०८) वाणीज्यिक पिके (००) (७८९) अनुसूचित जाती उपयोजना, (०१) (०५) कृषि उन्नती योजना- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान ऊस, केंद्र पुरस्कृत योजना (केंद्र हिस्सा ६० टक्के) (२४०१ बी १२३) (योजनांतर्गत) (दत्तमत) ३३, अर्थसहाय्य

राज्य हिस्सा	मागणी क्रमांक एन-३ २४०१ पीक संवर्धन (१०८) वाणीज्यिक पिके (००) (७८९) अनुसूचित जाती उपयोजना, (०१) (०८) कृषि उन्नती योजना- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान कापूस, केंद्र पुरस्कृत योजना, (राज्य हिस्सा ४० टक्के) (२४०१ बी १५२) (योजनांतर्गत) (दत्तमत) ३३, अर्थसहाय्य	मागणी क्रमांक एन-३ २४०१ पीक संवर्धन (१०८) वाणीज्यिक पिके (००) (७८९) अनुसूचित जाती उपयोजना, (०१) (०६) कृषि उन्नती योजना- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान ऊस, केंद्र पुरस्कृत योजना, (राज्य हिस्सा ४० टक्के) (२४०१ बी १३२) (योजनांतर्गत) (दत्तमत) ३३, अर्थसहाय्य

केंद्र/राज्य हिस्सा	**लेखशिर्ष अनुसूचित जमाती प्रवर्ग**	
	कापूस	**ऊस**
केंद्र हिस्सा	मागणी क्रमांक ,टी-५ २४०१- पीक संवर्धन ७९६, जनजाती क्षेत्र उपयोजना (०१) (२३) कृषि उन्नती योजना-राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान-व्यापारी पिके (कापूस) (केंद्र पुरस्कृत योजना)(केंद्र हिस्सा ६०%) (२४०१ A५७५) (कार्यक्रम) (दत्तमत) ३३, अर्थसहाय्य	मागणी क्रमांक, टी-५ २४०१- पीक संवर्धन ७९६, जनजाती क्षेत्र उपयोजना (०१) (२५) कृषि उन्नती योजना- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान-व्यापारी पिके (ऊस) (केंद्र पुरस्कृत योजना) (केंद्र हिस्सा ६०%) (२४०१ A५९३) (कार्यक्रम) (दत्तमत) ३३, अर्थसहाय्य
राज्य हिस्सा	मागणी क्रमांक, टी-५ २४०१- पीक संवर्धन ७९६, जनजाती क्षेत्र उपयोजना (०१) (२४) कृषि उन्नती योजना -राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान- व्यापारी पिके (कापूस) (केंद्र पुरस्कृत योजना) (राज्य हिस्सा ४०%) (२४०१ A५८४) (कार्यक्रम) (दत्तमत) ३३, अर्थसहाय्य	मागणी क्रमांक, टी-५ २४०१- पीक संवर्धन ७९६, जनजाती क्षेत्र उपयोजना (०१) (२६) कृषि उन्नती योजना- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान-व्यापारी पिके (ऊस) (केंद्र पुरस्कृत योजना)(राज्य हिस्सा ४०%) (२४०१ A६०१) (कार्यक्रम) (दत्तमत) ३३, अर्थसहाय्य

४. केंद्र शासनाने संदर्भाधीन दि.२३ मार्च च्या २०२१ ,ज्ञापनाद्वारे PFMS प्रणालीच्या सुधारीत कार्यपध्दतीनुसार व संदर्भाधीन दि.०२ ऑगस्ट२०२ ,१ च्या शासन निर्णयान्वये केंद्र पुरस्कृत योजनांचे निधी वितरण व विनियोग व्यवस्थापनासाठी राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियानातंर्गत अन्नधान्य पिके योजना SNA मार्क करण्यात आली आहे.

५. केंद्र शासनाने कृषि उन्नती योजना - राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियानांतर्गत विहीत केल्याप्रमाणे अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती तसेच महिला शेतकरी लाभार्थ्यांना सदर योजनेतर्गत लाभ देण्यात यावा.

६. केंद्रिय कृषि मंत्रालयाने राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियानांतर्गत राज्य शासनास सन २०२२-२३ करीता संदर्भांकित दि.०९ मे, २०२२ रोजीच्या पत्रान्वये दिलेल्या प्रशासकीय मान्यतेनुसार, तसेच चालू वर्षी

अभियानाकरीता मंजूर केलेल्या कृति आराखडयानुसार आणि वेळोवेळी केंद्रीय कृषि मंत्रालयाने दिलेल्या दिशानिर्देशानुसार सदर अभियानाची अंमलबजावणी करणे बंधनकारक राहील. याबाबत संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) यांनी राज्यस्तरावरुन अभियानाचे संनियंत्रण करावे, त्याचप्रमाणे अभियानाच्या प्रभावी अंमलबजावणी व संनियंत्रणाकरीता वेळोवेळी अधिनस्त कार्यालयांना निदेशित करावे .

७. राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियानाच्या विविध घटकांतर्गत लाभार्थी शेतकरी निवडतेवेळी अल्प व अत्यल्प भू-धारक शेतकऱ्यांना वा सदर शेतक-यांच्या गटांना प्राधान्य देण्यात यावे तसेच, शेतक-यांचे अर्ज मागवून पारदर्शक पध्दतीने लाभार्थ्यांची निवड करावी.

८. या अभियानांतर्गत विविध निविष्ठांच्या खरेदीसाठी (खते, औषधे, बियाणे, रोपे, यंत्र/औजारे इ.) शासनाच्या प्रचलीत धोरणानुसार थेट लाभार्थ्यांच्या बँक खाती अनुदान जमा करण्यात (Direct Benefit Transfer) यावे. सदर निविष्ठांची खुल्या बाजारातून खरेदी करण्याचे स्वातंत्र्य लाभार्थ्यांना राहील तथापि, या अभियानांतर्गत शासकीय संस्थांनी/शासनाच्या सार्वजनिक उपक्रमांनी उत्पादित केलेल्या निविष्ठांचा पुरवठा करण्यात येत असल्यास संदर्भांकित शासन निर्णय दिनांक १९/०४/२०१७ नुसार कार्यवाही करण्यात यावी.

९. संबंधित जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकाऱ्यांनी/तालुका कृषि अधिकाऱ्यांनी अभियानाकरीता लाभार्थ्यांची निवड करुन अभियानांतर्गत समाविष्ट कार्यक्रम राबविण्याच्या दृष्टीने लाभार्थ्यांची यादी तालुका स्तरावर संकलित करावी. सदर यादीमध्ये शेतकऱ्याचे नांव, गांव, सर्वे/गट क्रमांक या बाबींसह, मोबाईल/दुरध्वनी क्रमांक, बँक खाते क्रमांक, आधार क्रमांक इ. बाबीची माहिती संकलित करण्यात यावी. त्याचप्रमाणे अभियानांतर्गत निवडण्यात आलेल्या लाभार्थ्यांची यादी निधी प्राप्त झाल्यापासून १५ दिवसांमध्ये कृषि विभागाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध करुन देण्याची जबाबदारी संबंधित जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकाऱ्यांची राहील.

१०. सदर लाभार्थ्यांच्या यादीनुसार सर्व लाभार्थी शेतकऱ्यांच्या शेतावर हाती घेण्यात आलेल्या कार्यक्रामाची प्रत्यक्ष तपासणी त्या-त्या गावातील कृषि सहायकांनी करावयाची असून, त्यांनी आपला अहवाल तालुका कृषि अधिकाऱ्यांमार्फत जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकाऱ्यांना सादर करावयाचा आहे. त्याचप्रमाणे, कृषि सहायकांचे अहवाल प्राप्त होताच सदर कार्यक्रमांतर्गत राबविण्यात आलेल्या कामांच्या पर्यवेक्षीय तपासणीचे उचित प्रमाण संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) यांनी मार्गदर्शक सूचनेमध्ये विहित करावे.

११. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०२२०५१३१५२५१७६९०१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

Digitally signed by MAHENDRA SOPAN GHADGE
Date: 2022.05.13 15:29:04 +05'30'

सहपत्र: वरीलप्रमाणे

(महेंद्र घाडगे)
कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति:-

१. मा. मंत्री (कृषि) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
२. मा. राज्य मंत्री (कृषि) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.

३. मा.विरोधी पक्ष नेता, विधानसभा, विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
४. मा.विरोधी पक्ष नेता, विधानपरिषद, विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
५. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
६. अपर मुख्य सचिव (नियोजन), नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
७. अपर मुख्य सचिव (वित्त), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
८. प्रधान सचिव (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
९. आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
१०. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ, अकोला.
११. संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण), कृषि आयुक्तालय, साखर संकुल, शिवाजीनगर, पुणे.
१२. सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक
१३. सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
१४. महालेखाकार (स्थानिक निकाय लेखा परिक्षा व लेखा), मुंबई.
१५. महालेखापाल (लेखा परिक्षा), महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपुर
१६. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपुर
१७. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य
१८. सहायक संचालक (लेखा-१), कृषि आयुक्तालय, पुणे
१९. वित्त विभाग (कार्या. व्यय-१ / अर्थसंकल्प - १३), मंत्रालय, मुंबई
२०. निवड नस्ती.

परिशिष्ट-१
राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान - व्यापारी पिके कापूस विकास कार्यक्रम
सन २०२२-२३

(रु. लाखात)

अ.क्र.	बाब / घटक	अनुदान दर	भौतिक लक्षांक	आर्थिक लक्षांक
१	आद्यरेषिय प्रात्यक्षिके (देशी आणि अती लांब धाग्याच्या कापसाचे बिजोत्पादन)	रुपये ९००० प्रति हेक्टर	३०	२.७०
२	आद्यरेषिय प्रात्यक्षिके (कापूस पिकात आंतरपिके - मुग, उडीद)	रुपये ८००० प्रति हेक्टर	६८०	५४.४०
३	कापसाच्या सरळ वाणांची अतीघन लागवड पध्दतीची प्रात्यक्षिके	रुपये १०००० प्रति हेक्टर	९६०	९६.००
४	एकात्मिक पीक व्यवस्थापन (आयसीएम) प्रात्यक्षिके	रुपये ८००० प्रति हेक्टर	३२०	२५.६०
५	पीक संरक्षण औषधे व बायो-एजंटस चे वितरण	रुपये ५०० प्रति हेक्टर	३९९६०	१९९.८०
६	राज्यस्तरीय अधिकारी-कर्मचारी प्रशिक्षण	रुपये ४०००० प्रति प्रशिक्षण	३	१.२०
७	स्थानिक गरजेनुरुप कार्यक्रम- ऑनलाईन पेस्ट मॉनिटरिंग ॲण्ड ॲडव्हायझरी सर्व्हिसेस (ओपीएमएएस)	--	--	३०.००
८	स्थानिक गरजेनुरुप कार्यक्रम- कॉटन श्रेडर	अनु. जाती, अनु. जमाती, व महिला यांच्यासाठी प्रत्यक्ष खर्चाच्या ५० टक्के कमाल रु. १.०० लाख प्रति युनिट	१६	१६.००
		इतर लाभार्थ्यांसाठी ४० टक्के कमाल रु. ०.८० लाख प्रति युनिट	१६	१२.८०
एकूण			-	**४३८.५०**
केंद्र हिस्सा				२६३.१०
राज्य हिस्सा				१७५.४०

परिशिष्ट-२
राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान - व्यापारी पिके ऊस विकास कार्यक्रम
सन २०२२-२३

(रु. लाखात)

अ.क्र	बाब / घटक	अनुदान दर	भौतिक लक्षांक	आर्थिक लक्षांक
१	एक डोळा पट्टा पध्दतीचा अवलंब व आंतरपीक प्रात्यक्षिके (हेक्टर)	रु.९०००/-प्रति हेक्टर	२४५०	२२०.५०
२	ऊती संवर्धित रोपे (प्रति रोप)	रु. ३.५०/- प्रति रोप	४.१४२८६ लाख	१४.५०
३	मुलभूत बियाणे उत्पादन	रु.४००००/-प्रति हेक्टर	१२	४.८०
४	पीक संरक्षण औषधे व बायो-एजंटस चे वितरण	प्रत्यक्ष खर्चाच्या ५० टक्के कमाल रु. ५००/-प्रति हे.	२४९०	१२.४५
५	राज्यस्तरीय प्रशिक्षण	रु.४००००/- प्रति प्रशिक्षण	४	१.६०
६	स्थानिक गरजेनुरुप कार्यक्रम (Sugarcane Thrash Cutter)	अनु. जाती, अनु. जमाती व महिला यांच्यासाठी प्रत्यक्ष खर्चाच्या ५० टक्के कमाल रु. १.२५ लाख प्रति युनिट	७	८.७५
		इतर लाभार्थ्यांसाठी प्रत्यक्ष खर्चाच्या ४० टक्के कमाल रु. १.०० लाख प्रति युनिट	७	७.००
एकूण			-	**२६९.६०**
केंद्र हिस्सा				१६१.७६
राज्य हिस्सा				१०७.८४